

GO INCLUSIVE

7 TIPS VOOR INCLUSIEVE INTERNATIONALE UITWISSELING

Erasmus+ en inclusie

“ Everyone needs to be able to benefit from the same opportunities, and can also give back to society ”

-
Mariya Gabriel

Een internationale mobiliteit is een ongelooflijke ervaring en unieke kans in je leven. Met Erasmus+ krijgen scholieren, studenten, volwassen leerders én onderwijsprofessionals de mogelijkheid om in het buitenland nieuwe kennis en vaardigheden op te doen.

Bij het Nationaal Agentschap Erasmus+ Onderwijs & Training geloven we sterk in de kracht van internationalisering. Niet alleen als unieke ervaring om je professionele en persoonlijke horizon te verbreden: het helpt je ook op weg om een wereldburger te worden.

Wij vinden het belangrijk dat iedereen mee kan doen in Erasmus+ én in de maatschappij. We stimuleren dan ook inclusie en diversiteit in alle projecten van Erasmus+.

Met behulp van de mogelijkheden van Erasmus+ willen we graag bijdragen aan een inclusieve samenleving waarin iedereen kan deelnemen vanuit zijn eigen achtergrond of competenties - los van opleiding, religie, seksualiteit, huidskleur, sociaaleconomische achtergrond en fysieke of mentale belemmeringen.

“Hij wilde zijn ouders laten zien dat hij het wel kon”

“Ons belangrijkste criterium was wat een leerling wilde leren. We hadden bijvoorbeeld een jongen met een visuele beperking. Zijn ouders dachten dat hij niet mee zou kunnen naar Kroatië, maar hij wilde zijn ouders laten zien dat hij het wel kon. We hebben hem uitgekozen op zijn persoonlijke doel en hij is enorm gegroeid. Zijn ouders kregen een ander kind terug.”

DIRECTEUR HARRIËT VAN SPRANG, **BASISSCHOOL DE WEGWIJZER** IN TILBURG

Het programma Erasmus+ biedt veel mogelijkheden om inclusieve internationale mobiliteit te bevorderen en impact te realiseren - voor deelnemers van alle leeftijden, van het primair onderwijs tot en met de volwasseneneducatie.

Lees onze **7 tips voor inclusieve internationale uitwisseling** en draag ook jouw steentje bij aan een samenleving waarin iedereen kan meedoen!

Erasmus+ is het Europees subsidieprogramma voor onderwijs, training, jeugd en sport. Het doel van het programma is een bijdrage te leveren aan economische groei, werkgelegenheid, gelijke kansen en inclusie in Europa. Het programma wil zoveel mogelijk mensen de kans bieden om volwaardig deel te nemen aan de maatschappij en de arbeidsmarkt, door het ontwikkelen van hun vaardigheden en competenties. Erasmus+ helpt met internationale samenwerking de kwaliteit van onderwijs en training én van het jeugd- en jongerenwerk in Europa te verbeteren.

BEKIJK ALLE SUBSIDIEMOGELIJKHEDEN OP [ERASMUSPLUS.NL](https://www.erasmusplus.nl)

Waar kun je eigenlijk aan denken bij inclusie? En waarom is het belangrijk binnen Erasmus+? Laat je inspireren door deze voorbeelden en tips uit de praktijk!

TIP #1

Richt je extra op doelgroepen die zich minder aangesproken voelen

Marianne Driessen, coördinator inclusie bij het Nationaal Agentschap Erasmus+ Onderwijs & Training: “De kern van het Europees gedachtegoed van Erasmus+ is dat iedereen zijn talenten moet kunnen ontwikkelen en mee kan doen. Terugkijkend naar de projecten van de afgelopen jaren zagen we dat sommige groepen zich echter minder aangesproken voelden. We bereikten bijvoorbeeld wel scholen voor tweetalig onderwijs, maar van scholen in aandachtswijken zagen we vrijwel geen aanvragen. Dan vraag je je af: hoe kunnen we ook deze doelgroepen bereiken?”

Praktische tips voor onderwijsorganisaties om iedereen te kunnen bereiken zijn bijvoorbeeld:

- **Bied passende ondersteuning**

Marianne: “We stimuleren organisaties om alle doelgroepen te bereiken en daarvoor de meest passende ondersteuning te bieden, zoals meer begeleiding. Zo is voor het hoger onderwijs extra geld beschikbaar voor het realiseren van mobiliteit (een ‘top-up’ op het normale subsidiebedrag). Ook zijn er andere vormen gekomen, zoals kortere en *blended* uitwisselingen met een virtuele component vooraf en/of achteraf. Dit biedt kansen voor studenten die minder lang naar het buitenland kunnen. Meer geld, passende ondersteuning en andere vormen van mobiliteit zijn mooie instrumenten om meer doelgroepen aan te spreken.”

- **Kijk verder dan de ‘usual suspects’**

“Onderwijsinstellingen kunnen zich extra richten op doelgroepen die zich nog niet aangesproken voelen, door zich niet alleen op de gebruikelijke doelgroep te richten - meestal studenten die het toch al goed doen of goed hebben (de ‘usual suspects’). Dat kan op verschillende manieren. Denk aan ouders en mentorgroepen (*peer groups*) of verhalen van ambassadeurs. De samenleving wordt steeds diverser, maar dat zien we niet altijd terug in de projecten, uitwisselingen en partnerschappen.”

- **Denk in mogelijkheden**

“Bij mbo-instellingen zie ik dat studenten niet alleen individueel op stage gaan, maar dat er ook met een groep van verschillende niveaus uitwisselingen worden georganiseerd. Studenten die niet alleen op uitwisseling durfden, bloeien na drie dagen in het buitenland helemaal op en gaan zelf dingen ondernemen. In het programma Erasmus+ 2021-2027 zijn er meer mogelijkheden voor dit soort groepsmobiliteiten.”

TIP #2

Laat je niet tegenhouden door ‘beren op de weg’

Een studie of een stage in het buitenland is een unieke en waardevolle ervaring voor deelnemers. Het is des te belangrijker dat deze ervaring goed kan worden begeleid en voorbereid door de organiserende instelling, zeker voor deelnemers die een extra ondersteuningsvraag hebben (bijvoorbeeld vanwege fysieke of mentale belemmeringen).

Erasmus+ stelt daarom extra subsidie beschikbaar voor bijvoorbeeld aangepaste huisvesting, medische begeleiding, ondersteunende apparatuur, aangepast lesmateriaal en een begeleider.

Al op jonge leeftijd werd bij Salim een progressieve spierziekte ontdekt. Dat weerhield hem er niet van om een deel van zijn studie rechtsgeleerdheid in Rome te volgen! Salim: “Er komt bij mij natuurlijk wat meer bij kijken, maar dat was juist een fantastische

SCAN DE
QR-CODE EN
BEKIJK HET
VIDEOVERHAAL!

uitdaging, omdat je vaak hoort dat je het niet kan. En ik houd ervan om te bewijzen dat ik het wél kan.”

Denken in oplossingen

Salim is te spreken over de hulp die hij heeft gekregen: “Erasmus+ heeft mij geholpen bij een hoop dingen, ook vanuit de universiteit”, vertelt hij. “Ze hebben geholpen met het bedenken van oplossingen en bij de begroting. We hebben het allemaal rond kunnen krijgen en de begeleiding was heel fijn daarbij.”

“Je kunt vaak om de beren op de weg heen slalommen”

Vorbereiding is alles, maar Salim heeft ook gemerkt dat je sommige dingen niet voor kunt zijn. Hij heeft een duidelijk advies aan deelnemers die een internationale ervaring overwegen: “Laat je niet tegenhouden door angsten en ga de uitdaging aan. Kies voor iets vreemds en ga niet voor het veilige, of voor hetgeen dat in de buurt is. Laat het gewoon lekker over je heen komen. Negatieve ervaringen zijn ook ervaringen. Daar hoef je niet altijd bang voor te zijn. Je kunt vaak om de beren op de weg heen slalommen.”

TIP #3

Plan een voorbereidend bezoek

Als onderdeel van gefinancierde projecten Erasmus+ kunnen projectcoördinatoren samen met deelnemers een voorbereidend bezoek plannen aan de onderwijsinstelling die de activiteit (bijvoorbeeld een studie, stage of training) in een ander land organiseert. Dit is met name relevant wanneer deelnemers met een extra ondersteuningsvraag betrokken zijn bij mobiliteitsactiviteiten.

Activiteiten van hoge kwaliteit waarborgen

In bepaalde gevallen kan een voorbereidend bezoek ook alleen worden uitgevoerd door de individuele deelnemer, of samen met een familielid of begeleider. Het doel van het bezoek is activiteiten van hoge kwaliteit te waarborgen, door middel van:

- Het voorbereiden en vergemakkelijken van de administratie voor de mobiliteit
- Vertrouwen opbouwen bij de deelnemer
- Een solide partnerschap tussen de betrokken instellingen tot stand brengen.

Het voorbereidend bezoek kan ook helpen om persoonlijke steun te bieden, om de individuele wensen van de deelnemer te beoordelen, en om de betrokken organisaties in staat te stellen tijdig de nodige aanpassingen uit te voeren, voorafgaande aan de mobiliteit.

Extra mogelijkheden per sector

Naast een voorbereidend bezoek zijn er per onderwijssector nog meer mogelijkheden waarvoor de thuisinstelling extra middelen kan aanvragen. Kijk in de officiële Programmagids of informeer hiernaar bij jouw programma-adviseur Erasmus+!

TIP #4

Kort maar krachtig

Nieuw in het programma Erasmus+ 2021-2027 is dat deelnemers korter op uitwisseling kunnen gaan - in het middelbaar beroepsonderwijs is dit bijvoorbeeld minimaal twee dagen, en in het hoger onderwijs minimaal vijf dagen. Ook voor deelnemers uit de volwasseneneducatie zijn er laagdrempelige, kortdurende individuele mobiliteiten mogelijk.

Kortdurende mobiliteiten en groepsmobiliteiten

Kortdurende, kleinschalige individuele mobiliteit kan een belangrijke ervaring zijn voor deelnemers die door hun omstandigheden niet kunnen deelnemen aan of zich niet klaar voelen voor een mobiliteit van standaardduur.

Zo'n eerste ervaring kan deze deelnemers helpen om later alsnog deel te nemen aan een langdurigere internationale uitwisseling.

Dit kan bijvoorbeeld ook in de vorm van een kortdurende groepsmobiliteit. Team Niveau2Plus van het Koning Willem I College heeft van deze mogelijkheid gebruik gemaakt: hierdoor kregen ook studenten met

mantelzorgtaken, of met jonge kinderen, de mogelijkheid een buitenlandervaring op te doen.

Georgia Vasilaras, coördinator Internationalisering bij Koning Willem I College: "Dertig studenten van Niveau2Plus gingen twee dagen naar Brussel. Iedereen had voor deze reis een beurs van Erasmus+ gekregen, met als doel Europees burgerschap en intercultureel leren te bevorderen."

Vasilaras vult aan: "Op het programma stonden een bezoek aan het Huis van de Europese Geschiedenis en aan het Europese Parlement, en daarnaast was er tijd om de stad zelf te verkennen. Het was een enorm succes. Een van de studenten wilde bijvoorbeeld zelf graag ervaren hoe het nou is om achter zo'n belangrijke microfoon te zitten, en dat mocht! Ontroerend om te zien."

“ Het opent de ogen ”

“We hebben een klein project Erasmus+ voor studenten mbo niveau 1 en 2 opgezet en dat is goed bevallen. Studenten die terugkwamen waren enorm gemotiveerd. Het opent de ogen. Ze zien dat werken en leren over de grens niet alleen voor mbo niveau 3 en 4 is. We kijken nu naar de mogelijkheden om deze kortdurende projecten vaker uit te voeren.”

PAULINE VAN DEN BOSCH, **GILDE OPLEIDINGEN** IN ROERMOND

Meer inclusie in Europa

MEER INSPIRATIE? GA NAAR:
[ERASMUSPLUS.NL/INCLUSIE](https://erasmusplus.nl/inclusie)

COMMON EUROPEAN NUMERACY FRAMEWORK

volwasseneneducatie

Wie laaggecijferd is, heeft moeite met situaties waarin getallen, maten en verbanden een rol spelen. Net als laaggeletterdheid heeft laaggecijferdheid grote invloed op iemands dagelijks leven. In dit project werkt Hogeschool Utrecht samen met partners uit Ierland, Spanje en Oostenrijk, met als doel een breed gedragen en goed onderbouwd raamwerk te ontwikkelen dat als basis kan dienen voor nationale, regionale en lokale initiatieven om laaggecijferdheid bij volwassenen te bestrijden.

[CENF.EU](https://cenf.eu)

SCAN DE QR-CODE EN BEKIJK
HET VIDEOVERHAAL!

WORK4ALL

middelbaar beroepsonderwijs

In het Work4all-project werkten 7 mbo-instellingen en 2 experts uit 6 Europese landen (Nederland, Noorwegen, Portugal, Spanje, Litouwen en Italië) samen van november 2019 tot september 2021. Met als gezamenlijke doel: het creëren van meer werkgelegenheid voor studenten met een beperking. Hiervoor is gewerkt volgens de methode Inclusive Job Design.

Birgit Grimbergen (senior stafmedewerker REA College Pluryn): "Doorgaans wordt er bij het zoeken van een passende baan voor mensen met een beperking vooral gekeken naar de individuele student. In dit project lag de nadruk op de toegevoegde waarde voor de werkgever. Dit houdt in dat werkprocessen en activiteiten van bestaande banen zijn geanalyseerd en taken zijn omgezet in duurzame banen. Dit spaart tijd bij bestaande medewerkers en levert nieuwe banen op."

[WORK4ALL-EP.EU](https://work4all-ep.eu)

Waar kun je eigenlijk aan denken bij inclusie? En waarom is het belangrijk binnen Erasmus+? Laat je inspireren door deze voorbeelden en tips uit de praktijk!

TIP #5

Denk groots, start klein

Kleine stappen op het gebied van internationalisering kunnen ook al een groot effect hebben voor alle leerlingen! Of je nu in het funderend onderwijs, speciaal basisonderwijs of hoger onderwijs (lerarenopleidingen) werkt. Met het digitaal platform eTwinning kan iedereen meedoen en direct aan de slag met het opdoen van internationale ervaringen, gewoon in de eigen klas.

Judith Pijpers, coördinator Erasmus+ SBO Merlijn: "We zijn destijds klein begonnen met eTwinning, een laagdrempelige online community voor scholen in Europa. Via dit online platform is onze logeerbeer naar een school in Duitsland gegaan. Iedereen vond het leuk om te zien hoe hij bij leerlingen op bezoek ging.

Het voordeel van een online project via eTwinning is bovendien dat je geen subsidie hoeft aan te vragen en dat je het makkelijk zelf kunt opzetten.”

SBO Merlijn in Den Haag is al meer dan 10 jaar betrokken bij internationale activiteiten. Een belangrijke taak van de docenten is om hun leerlingen, die zich vaak ‘gefrustreerd’ voelen omdat het niet lukte in het regulier onderwijs, het plezier in het leren terug te geven. Met de activiteiten in andere landen verbreden de leerlingen van SBO Merlijn letterlijk hun horizon.

Pijpers: “Ze gaan grenzen over, zijn sterker in hun sociale ontwikkeling en krijgen een beter zelfbeeld. Het geeft zelfvertrouwen als je kunt zeggen dat je naar het buitenland bent geweest.”

Nieuw platform voor digitale uitwisseling

De European School Education Platform is de ontmoetingsplek voor iedereen die iets te maken heeft met onderwijs. Denk aan schoolpersoneel, onderzoekers, beleidsmakers en andere deskundigen. Het platform is ook de thuisbasis van eTwinning, de gemeenschap voor scholen in Europa. Met eTwinning geef je jouw leerlingen een kijkje over de grens! Leerlingen kunnen in contact komen met leeftijdsgenoten uit meer dan 40 landen en leren over elkaars taal, cultuur en leefwereld. Zij kunnen samenwerken aan uiteenlopende thema's, zoals mediawijsheid, het klimaat of mensenrechten. En dit alles zonder te reizen!

KIJK VOOR MEER INFORMATIE OP:
SCHOOL-EDUCATION.EC.EUROPA.EU/ETWINNING

TIP #6

Bereik meer studenten via InclusiveMobility.eu

Meer inclusiviteit in mobiliteitsprogramma's is het doel van het nieuwe programma Erasmus+ en de European Higher Education Area. Maar hoe draag je als (hoger)onderwijsinstelling bij aan inclusieve internationale mobiliteit?

Het internationale consortium van het Erasmus+ EPFIME-project werkte de afgelopen twee jaar aan meer mogelijkheden voor deelname van studenten met een ondersteuningsvraag aan internationale mobiliteit.

Een van de projectresultaten is het platform [InclusiveMobility.eu](https://www.inclusivemobility.eu), dat hogeronderwijsstudenten met een functiebeperking ondersteunt met alle informatie die zij nodig hebben om in het buitenland te kunnen studeren.

STAAT DE INFORMATIE VAN JOUW ONDERWIJSINSTELLING NOG NIET OP **WWW.INCLUSIVEMOBILITY.EU**? MAAK DAN EEN GRATIS ACCOUNT AAN!

TIP #7

Deel je kennis

Evalueer je inspanningen om studenten uit ondervertegenwoordigde groepen te bereiken en deel de uitkomsten ook met anderen – zij kunnen veel van jouw ervaringen leren!

- Gebruik jouw **eigen ervaringen** en **nieuwe inzichten** om collega's, docenten, studenten, vrienden, familie en vele anderen te informeren over inclusieve internationale mobiliteit.
- Zet je eigen **ambassadeursnetwerk** op, voor het uitwisselen van kennis en ervaring over inclusieve internationale mobiliteit!
- Motiveer vooral ook studenten die op inclusieve mobiliteit gingen om zich aan te melden voor het **ambassadeursnetwerk** bij **WilWeg!** Zij kunnen als hun tips en ervaringen delen en zo ook andere studenten enthousiast maken om een stap over de grens te wagen!

“ De bevlogenheid is overal hetzelfde ”

“Het mooiste vind ik dat de bevlogenheid van de scholen overal hetzelfde is. We vinden het allemaal belangrijk om leerlingen met beperkingen uit te rusten zodat hun rugzak beter gevuld is om goed te kunnen deelnemen aan de maatschappij. We kunnen geen ministers van ze maken, maar wel gelukkige wereldburgers. Dat streven zie je in alle landen terug. Als we de kans nog eens krijgen, zou ik het meteen weer doen.”

MARIANNE BECKERS VAN DE
HERMAN BROERENSCHOOL
IN ROERMOND, SCHOOL
VOOR LEERLINGEN MET EEN
ONTWIKKELINGSACHTERSTAND

Wist je dat Erasmus+ al 35 jaar een van de meest succesvolle subsidieprogramma's van de Europese Unie is?

Al bijna 13 miljoen deelnemers sinds 1987

Het programma Erasmus+ ondersteunt de educatieve, professionele en persoonlijke ontwikkeling van deelnemers in onderwijs, training, jeugd en sport, in Europa en daarbuiten. Hierdoor draagt het programma bij aan duurzame groei, werkgelegenheid, sociale cohesie en de versterking van de Europese identiteit.

Belangrijke prioriteiten van het programma Erasmus+ 2021-2027 zijn inclusie, digitalisering, participatie en Green Erasmus+ (duurzaamheid, milieu en klimaat).

Werk je in het onderwijs of de jeugdsector? Lees dan meer over de mogelijkheden van het programma Erasmus+ voor jouw organisatie op onze website!

BEKIJK ALLE SUBSIDIEMOGELIJKHEDEN OP [ERASMUSPLUS.NL](https://www.erasmusplus.nl)

#1 Inclusie

#2 Green Erasmus+

#3 Digitalisering

#4 Participatie

COLOFON

GO INCLUSIVE

7 tips voor een inclusieve internationale uitwisseling

© 2022, Nationaal Agentschap Erasmus+ Onderwijs & Training

Nuffic en het Nederlands Jeugdinstituut voeren als Nationale Agentschappen het Europese subsidieprogramma Erasmus+ uit.

Nuffic | Kortenaerkade 11 | 2518 AX Den Haag

070 4260 260

info@erasmusplus.nl

[erasmusplus.nl](https://www.erasmusplus.nl)

Deze publicatie is mogelijk gemaakt met subsidie van de Europese Commissie. De verantwoordelijkheid voor deze publicatie ligt uitsluitend bij de auteur; de Europese Commissie kan niet aansprakelijk worden gesteld voor het gebruik van de informatie die erin is beschreven. Bij het samenstellen van deze publicatie is getracht zo nauwkeurig en compleet mogelijk informatie te geven. Aan de inhoud van deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend.

GO INCLUSIVE

7 TIPS VOOR INCLUSIEVE INTERNATIONALE UITWISSELING